

ការត្រៀមខ្លួនរបស់កម្ពុជាសំរាប់ ចូលរួមសិបាកម្មន៍សើដឹកចូល អាស៊ាន ឆ្នាំ 2015

បទបង្ហាញសំរាប់គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ដោយ លោក សុក សុផានណា
សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាគណៈមេធាវី

មាតិកា

- សាវតា
- ការវិវត្តន៍ និង ការប្រឈមមុខឆ្ពោះទៅកាន់សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (ASEAN Economic Community - AEC)
- ការបង្កើននូវតម្លាភាព និង ភាពប្រាកដនិយមនៃលំហូរទំនិញដោយសេរី
- ការបង្កើននូវតម្លាភាព និង ភាពប្រាកដនិយមនៃលំហូរសេវាកម្មនានា និង ជំនាញការងារដោយសេរី
- ការបង្កើននូវតម្លាភាព និង ភាពប្រាកដនិយមនៃលំហូរនៃផ្នែកវិនិយោគដោយសេរី
- កិច្ចព្រមព្រៀងផ្សេងៗដែលគាំទ្រការប្រកួតប្រជែងយ៉ាងខ្ពស់នៃសេដ្ឋកិច្ចក្នុងតំបន់

- ការឆ្ពោះទៅកាន់សមាហរណកម្មពេញលេញទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក
- ការដោះស្រាយវិវាទក្នុងអាស៊ាន
- ការត្រៀមខ្លួនរបស់កម្ពុជាសំរាប់ចូលរួមសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន ឆ្នាំ2015
- ចំនុចដែលជាតំរូវការក្នុងការកសាងសមត្ថភាព
- សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

សារវត្តា

- អត្ថប្រយោជន៍នៃសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC)
- របាយការណ៍នេះ នឹងផ្ដោតសំខាន់លើចំណុចដូចខាងក្រោម៖
  - ផលប្រយោជន៍ និង តំរូវការរបស់កម្ពុជាក្នុងការសំរេចបាននូវសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC) ក្នុងឆ្នាំ 2015 និងគូសបញ្ជាក់ពីបញ្ហាប្រឈមផ្នែកច្បាប់មួយចំនួនយល់ការរីកលូតលាស់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្ពុជាក្នុង AEC
  - គំនិត វិធានការដែលនូវសេសសល់ ដែលត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីសំរេចបាន AEC
  - លើកឡើងពីអនុសាសន៍មួយចំនួន បញ្ហាដែលទាក់ទងដទៃទៀត និងវិធានការកសាងសមត្ថភាពសរុបយកមកធ្វើការពិចារណា ដោយអ្នករៀបចំគោលនយោលបាយកម្ពុជាជានិច្ច។
- លទ្ធផលនៃរបាយការណ៍នេះនឹងបង្កើននូវភាពស៊ីចង្វាក់គ្នាជាមួយនិងគូរោងរបស់ ADB និង បង្កើតគោលនយោលបាយដោយស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលផ្សេងៗទៀត។

ការវិវត្តន៍ និង ការប្រឈមមុខឆ្ពោះ ទៅកាន់សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC)

- ការជោគជ័យរបស់អាស៊ាន និង ការវិវត្តន៍នៃសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន ៖
  - អាស៊ានក្លាយទៅជាសហគមន៍ផ្អែកលើច្បាប់ ដែលបានសំរេចលើវិស័យជាច្រើន ដូចជានូវយោបាយ-សន្តិសុខ សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គម-វប្បធម៌។ ការប្រឈមមុខចម្បងគឺ ការប្រតិបត្តិច្បាប់ដែលកំពុងមាន និង ទន្ទឹមទំលាប់ជាតិនៅថ្នាក់ជាតិ ដែលសល់សរាប់ AEC ក្នុង២០១៥។
  - "key deliverables" ដោយសមាជិកអាស៊ាន (AMS) គឺជាវិធានការពិសេសមួយ ដើម្បីសំរេចបាន AEC ក្នុងឆ្នាំ ២០១៥
  - ពីខែមករា 2008 ដល់ ខែធ្នូ2009 កម្ពុជាបានអនុលោម៧០%នៃ AEC key deliverable ហើយបានជាប់លេខ៣ក្នុងការអនុវត្ត បន្ទាប់ពីសិង្ហបុរី និង ម៉ាឡេស៊ី យោងតាមកាតដាក់ពិន្ទុ។

- ការជោគជ័យ និង ដំណើរការរបស់កម្ពុជា៖ រចនាសម្ព័ន្ធនៃជំនួញ
  - តាំងពីចូលជាសមាជិក WTO ជំនួញអន្តរជាតិដើរតួនាទីចំបងក្នុងការរីកចម្រើនសេដ្ឋកិច្ចនៅកម្ពុជា ដែលការនាំចេញ-នាំចូលប្រហែល 65% នៃ GDP ប្រទេស។
  - ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ អត្រាជំនួញរបស់កម្ពុជានៅតែមានកំរិតទាបប្រើប្រៀបជាមួយនិងប្រទេសក្នុងអាស៊ានដទៃទៀតដូចជា សិង្ហបុរី ថៃ និង វៀតណាម។
  - រចនាសម្ព័ន្ធនៃជំនួញកម្ពុជា បានអភិវឌ្ឍន៍នូវផ្នែកដូចជា៖
    - គោលនយោបាយបាយលើពន្ធ
    - ការកែទម្រង់លើពន្ធគយ
    - ឧបសគ្គលើការមិនយកពន្ធ - NTMs អនុវត្តនៅកម្ពុជា
    - វិធានការវេចខ្ចប់ប្រកបដោយភាពអនាម័យ និង សុខភាពបរិស្ថាន (Sanitary and Phytosanitary measures)
    - ឧបសគ្គនៃបច្ចេកវិទ្យាទៅលើជំនួញ (Technical barriers to trade)
    - វិធានការ NTM ដទៃទៀត

ការបង្កើននូវតម្លាភាព និង ភាពប្រាកដនិមយ នៃលហូរទំនិញដោយសេរី

អនុភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀងការជួញដូរទំនិញនៅក្នុងអាស៊ាន (ASEAN Trade in Goods Agreement - ATIGA) និង កិច្ចព្រមព្រៀងពាក់ព័ន្ធដ៏ទៀតលើទីផ្សារមួយនិងផលិតផលមួយរបស់ AEC :

- ស្រេកវិញនូវបន្ថែមយុទ្ធសាស្ត្រលើពន្ធដារនាំចេញ-នាំចូលអាស៊ាន៖ អាស៊ានវិវត្តន៍យ៉ាងលឿនលើសេរីភាពនាំចេញ-នាំចូលបន្ទាប់ពីផែនការណ៍លំអិត AEC បានអនុម័តឆ្នាំ 2007 ។ បន្ទាប់មក ក្នុងឆ្នាំ 2012 មានអនុម័តលើចំណាត់ថ្នាក់នៃការប្រមូលពន្ធក្នុងអាស៊ាន (ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature - AHTN) AMS គិតក្នុងដំណើរការនៃការផ្លាស់ប្តូរលើកាលវិភាគពន្ធ ATIGA និង វិធានពិសេសលើផលិតផលពី AHTN 2007 ទៅ AHTN 2012 ។
- កិច្ចព្រមព្រៀងការជួញដូរទំនិញក្នុងអាស៊ាន (ASEAN Trade in Goods Agreement - ATIGA) ៖
  - សម្របសម្រួលជំនួញតាមរយៈការធ្វើអោយដំនើរការ និង នីតិវិធីមានភាពងាយស្រួលហើយកាត់បន្ថយទាំងពេលវេលានិងតម្លៃក្នុងកិច្ចការជំនួញ។ ដូច្នេះវានឹងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ទាំងអ្នកជំនួញនិងសាធារណៈ។

- ការសម្របសម្រួលកិច្ចការជំនួញក្នុង AANZFTA ៖ ការវាយតម្លៃទំនិញ ការសម្រេចចិត្ត ខ្លឹមសារគ្រប់គ្រងគ្រោះថ្នាក់ ចំណុចតួល្យភាព ការមើល ឡើងវិញ និង ការស្នើសុំ សុទ្ធតែបញ្ចូលក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ។ ដូច្នោះ ភាគី ត្រូវតែមានគោលជំហរច្បាស់លាស់ក្នុងការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ។ សកម្មភាពទាំងនេះត្រូវបានកំណត់អោយសម្របសម្រួលកិច្ចការជំនួញក្នុងការកាត់ បន្ថយតម្លៃការនាំចេញ-នាំចូលក្នុងតំបន់។
- សមាហរណកម្មពន្ធគយ - កិច្ចព្រមព្រៀងលើពន្ធគយអាស៊ាន 2012 ៖ រដ្ឋជាសមាជិកត្រូវតែធានាលើការពិនិត្យពន្ធគយដែលបានកំរិត ដូចជាការធានាអោយអនុវត្តនិងគោរពតាមច្បាប់ និង វិធានរបស់ពួកគេ។
- វិធានដើម (Rules of Origin - ROO) ៖ ជួញសម្របសម្រួលជំនួញ និង បង្កើន ការអភិវឌ្ឍន៍ក្នុងតំបន់។

- វិធានដើមក្នុង AANZFTA ៖ បង្កើនសមត្ថភាពអ្នកនាំចេញ ដើម្បីទាញយក ផលប្រយោជន៍នៃឱកាសក្រោម FTA ដោយផ្តល់ អ្នកនាំចេញនូវជំរើស២ សំរាប់ទំនិញទាំងអស់ក្នុងការសាកល្បងថាតើទំនិញមួយសុទ្ធអត់។
- ស្តង់ដារក្នុង AANZFTA ៖ ផ្តោតសំខាន់លើភាពស្មើគ្នា ដើម្បីចៀសវាង ពីការសាកល្បងផលិតផលច្រើនដង ហើយទទួលបានស្តង់ដារខុសគ្នា។
ដូច្នេះ AANZFTA ត្រូវដាក់បញ្ចូលគ្នានូវកាតព្វកិច្ចក្នុងការប្រើស្តង់ដារ អន្តរជាតិ សំរាប់វិធានក្នុងស្រុក ដែលសុចរិតភាពជាមួយខ្មែរចែងរបស់ WTO។
- វិធានការវេចខ្ចប់ប្រកបដោយភាពអនាម័យ និង សុខភាពបរិស្ថាន (Sanitary and Phytosanitary measures - SPS) ក្នុង AANZFTA ៖ វិធានការ SPS ផ្សេងៗគ្នា អាចបង្កជាហេតុអោយមានបញ្ហាលើស្តង់ដារ ផ្សេងៗគ្នា។ ដូច្នេះ AANZFTA មានគោលបំណងធ្វើមាន ភាពភាពស្មើគ្នា សំរាប់ការអនុវត្តរបស់សហគមន៍អ្នកជំនួញ។

ការបង្កើននូវតម្លាភាព និង ភាពប្រាកដនិមយ នៃលំហូរសេវាកម្មនានា និង ជំនាញការងារ ដោយសេរី

អនុភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀងជំនួញលើសេវាកម្មរបស់អាស៊ាន និង
កិច្ចព្រមព្រៀងពាក់ព័ន្ធដទៀតលើទីផ្សារមួយ និង ផលិតផលមួយរបស់
AEC៖

- កិច្ចព្រមព្រៀងជំនួញលើសេវាកម្មរបស់អាស៊ាន (ASEAN Framework Agreement on Trade in Service - AFAS) ៖
  - អាស៊ានមានគោលបំណងធ្វើឲ្យជំនួញមានភាពរីកចម្រើនខាងផ្នែកសេវាកម្ម និង សំរេចបានលំហូរសេវា និង ជំនាញការងារដោយសេរី ក្នុងឆ្នាំ2015។
  - AFAS បានប្តេជ្ញាបើកទីផ្សារ យ៉ាងតិចបំផុត 65មុខរបរ ផ្នែកសេវាកម្ម។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ តាមរយៈការចរចា AMS បានព្រមព្រៀងលើ៧ចំណុច ដែលរួមមាន ការវិវត្តន៍ខាងសេវាជំនួញ សេវាប្រឹក្សាន សេវាវិជ្ជាជីវៈ សុខភាព សាងសង់ នាវាចរណ៍ ដឹកជញ្ជូន ទូរគមនាគមន៍ អប់រំ និង ទេសចរណ៍។

- លំហូរការងារជំនាញដោយសេរី - កិច្ចសម្រុះសម្រួលលើការទទួលស្គាល់ទៅវិញទៅមក (Mutual Recognition Arrangements- MRAs) ៖
  - អាស៊ានបានសរុបលើសេវាកម្មវិជ្ជាជីវៈ៧ នៃMRAs លើការងារជំនាញចល័ត។
  - អាស៊ានបានធ្វើការសន្និដ្ឋានលើកិច្ចព្រមព្រៀងលើការផ្លាស់ប្តូររបស់បុគ្គលឯកជនក្នុងអាស៊ាននៅខែសុហ្គា ឆ្នាំ2012 ដើម្បីសម្រួលការផ្លាស់ប្តូររបស់មនុស្សដែលភ្ជាប់និងសកម្មភាពទំនិញ សេវា និងវិនិយោគក្នុងអាស៊ាន។
- ចលនានៃការផ្លាស់ប្តូរជាបណ្តោះអាសន្នរបស់អ្នកជំនួញក្នុងAANZFTA ៖ ផ្ដោតលើនីតិវិធីទាក់ទងនឹងការទទួលបានការចេញចូលជាបណ្តោះ អាសន្នដំណើរការនៃការដាក់ពាក្យ និង តម្លាភាព។
- ជំនួញផ្នែកសេវាកម្មក្នុងAANZFTA ៖ ជំនួញផ្នែកសេវា តម្រូវឲ្យដាក់ពាក្យសុំសិទ្ធិក្នុងការផ្តល់ឲ្យ និង ការទទួលស្គាល់លើសេវាកម្មនោះ។

ការបង្កើននូវតម្លាភាព និង ភាពប្រាកដ- និមយនៃលហ្សវិនិយោគដោយសេរី

អនុភាពរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគអាស៊ាន (ASEAN Comprehensive Investment Agreement - ACIA) និង កិច្ចព្រមព្រៀងពាក់ព័ន្ធនឹងទីផ្សារមួយ និង ផលិតផលមួយរបស់ AEC ៖

- កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគអាស៊ាន (ACIA) ៖ គ្របដណ្តប់លើសេរីភាពរូបនីយកម្ម ការលើកដំកើន និង ការការពារការវិនិយោគ រវាងអ្នកវិនិយោគអាស៊ាន និង អ្នកវិនិយោគបរទេសរបស់អាស៊ាន។ AMS ទាំងអស់បានបំពេញនូវនីតិវិធីក្នុងស្រុក ហើយបានដាក់ឱ្យអនុម័ត នៅត្រីមាសទី១នៃឆ្នាំ 2012។
- លក្ខណៈចំបងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគរបស់អាស៊ាន (ASEAN Investment Agreements - AIAs) - ការពិនិត្យអធិបតេយ្យភាព Vs. ការលើកដំកើននីតិវិធី៖ អាស៊ាន AIAs មាន លក្ខណៈ រួម៣គឺ លក្ខខណ្ឌការយល់ព្រមដោយសរសេរ ចំនុចលើកលែងទូទៅដែលស្រដៀងនឹង GATT មាត្រា XX និង អស្សាមិករណ៍។

- ការវិនិយោគក្នុង AANAFTA: AANAFTA បានផ្តល់និយមន័យយ៉ាងទូលំទូលាយនៃពាក្យវិនិយោគ។ វាបានចែងពីការការពារសំរាប់អ្នកវិនិយោគរួមទាំងលទ្ធភាពនៃការដោះស្រាយវិវាទរវាងអ្នកវិនិយោគ-រដ្ឋ។
- ការដោះស្រាយវិវាទរវាងអ្នកវិនិយោគ-រដ្ឋ៖ ភាគីវិវាទរវាង អ្នកវិនិយោគ និងរដ្ឋាភិបាលដែលជាសមាជិក AANZFTA មានជំរើសដោះស្រាយវិវាទតាមរយៈតុលាការ សាលាក្តីនៃភាគី ការជ្រើសរើសតាម ICSID វិធានមជ្ឈត្តការរបស់ UNCITRAL រឺ ការព្រមព្រៀងរបស់ភាគីលើស្ថាប័នមជ្ឈត្តការណាមួយ រឺ វិធានមជ្ឈត្តការផ្សេងៗទៀតនេះ។
- ការយកចិត្តទុកដាក់ស្នើគ្នាក្នុងដំនើរការរដ្ឋបាល ៖ រដ្ឋាភិបាល AANZFTA ក៏ត្រូវបានពិនិត្យមើលលើប្រព័ន្ធយុត្តាធិការ និង រដ្ឋបាលរបស់សាលាក្តី រឺ នីតិវិធី ក្នុងគោលបំណងពិនិត្យស្ទាវឡើងវិញទានពេលវេលា និង ការកែលម្អសកម្មភាពរដ្ឋបាលទាក់ទងនឹងបញ្ហាវិនិយោគ។

កិច្ចព្រមព្រៀងផ្សេងៗដើម្បី គាំទ្រការប្រកួតប្រជែងសេដ្ឋកិច្ចក្នុងតំបន់

- ប្រទេសដែលជាសមាជិកអាស៊ាននឹងត្រូវដាក់នូវគោលនយោបាយប្រកួតប្រជែង និង ច្បាប់សហបង្កើតអន្តរកិច្ចការជំនួញ ដើម្បីសម្រេចបាននូវលក្ខខណ្ឌនៃការប្រកួតប្រជែងដោយស្មោះត្រង់។ គោលនយោបាយនិងច្បាប់ទាំងនោះ ខុសពីគ្នាពីមួយទៅមួយអាស្រ័យប្រទេសអាស៊ាននីមួយៗ។
- កិច្ចព្រមព្រៀងដ៏ទៃក៏គាំទ្រគោលនយោបាយប្រកួតប្រជែង ដូចជា AANZFTA។
- ក្រុមស្រាវជ្រាវលើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការកម្មសិទ្ធិបញ្ញារបស់អាស៊ាន (ASEAN Working Group on Intellectual Property Cooperation - AWGIPC) បានរៀបចំគំរោងធ្វើការមួយដែលជាផ្នែកមួយរបស់ផែនការណ៍លំអិតរបស់AEC ឆ្លុះបញ្ចាំងពីគោលបំណងច្នៃប្រឌិតរបស់អាស៊ាន ដែលជួយ ពង្រឹងការការពារសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិបញ្ញាសហប្រតិបត្តិការសមាហរណកម្ម។

- រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមានបំណងលើកដំកើន និង ការពារសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដែលជាឧបករណ៍មួយសម្រាប់ទាក់ទាញអ្នកវិនិយោគបរទេសមកកម្ពុជា។
- ក្នុងនាមកម្ពុជាជាសមាជិកWTOចំ រដ្ឋាភិបាលបានព្យាយាមបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌរបស់WTO ជាពិសេសលក្ខខណ្ឌលើកិច្ចព្រមព្រៀងលើការវិនិយោគទាក់ទងនឹងសិទ្ធិកម្មសិទ្ធិបញ្ញា (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights - កិច្ចព្រមព្រៀង TRIPs) ដោយអនុម័តច្បាប់ និង វិធានផ្សេងៗ រួមជាមួយនឹង IP និង ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ។
- ក្នុងឆាកអន្តរជាតិ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានគិតគូរយ៉ាងល្អិតល្អន់លើអនុសញ្ញា និង សន្ធិសញ្ញាទាក់ទងនឹងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា។

ការឆ្ពោះទៅកាន់សមាហរណកម្ម ពេញលេញនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក

- កិច្ចព្រមព្រៀង FTA និង គំរោងអាស៊ានអំពីការយល់ដឹងពីដៃគូសេដ្ឋកិច្ចក្នុងតំបន់ (ASEAN Framework for Regional Comprehensive Economic Partnership) : អាស៊ានបានបន្តសមាហរណកម្មក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ជាមួយនឹងដៃគូរបស់អាស៊ានផ្សេងទៀត។ អាស៊ានមានFTAជាមួយនឹង ចិន ឥណ្ឌា កូរ៉េ អូស្ត្រាលី និង ណូវែស្យូហ្វឡង់។
- សមាជិកជាបុគ្គលក៏បានធ្វើកិច្ចព្រមព្រៀងជំនួញទ្វេភាគីផងដែរ។
- ថ្នាក់ដឹកនាំអាស៊ានបានសរសេរ និង គាំទ្រលើគំរោងអំពីការយល់ដឹងពីដៃគូសេដ្ឋកិច្ចក្នុងតំបន់ (ASEAN Framework for Regional Comprehensive Economic Partnership) ដោយសារទទួលស្គាល់ពី អត្ថប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ច។

ការដោះស្រាយវិវាទនៅក្នុងអាស៊ាន

- នៅពេលអាស៊ានបង្កើតនៅឆ្នាំ1967 គឺគ្មានខណៈមួយបានចែងពីការដោះស្រាយវិវាទនោះទេ។
- នៅឆ្នាំ1976 យុទ្ធការដោះស្រាយវិវាទនៅក្នុងអាស៊ានបានចាប់ផ្តើមក្រោមសន្ធិសញ្ញាស្តីពីមិត្តភាព និង កិច្ចសហប្រតិបត្តិការនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia –TAC)។
- នៅដោះស្រាយវិវាទក្នុងTAC មានចំនុចខ្សោយ៣គឺ (1)គោលការណ៍ស្ម័គ្រចិត្ត (2)គ្មានខំចែងពីមជ្ឈត្តការ រឺ ដោះស្រាយតាមតុលាការ សាលាក្តី និង (3)គ្មានសមាជិកអាស៊ានណាមួយមានសិទ្ធិចូលរួមស្តាប់ក្នុងការប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាជានិច្ចបានទេ។
- ក្រៅពី TAC ការដោះស្រាយវិវាទសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានចែងក្នុងពិធីការវៀនធាន (Vientiane Protocol)។ ពិធីការនេះត្រូវបានបង្កើតដោយការប្រជុំមន្ត្រីសេដ្ឋកិច្ចជានិច្ច និង ការដោះស្រាយវិវាទដោយផ្លូវការក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងពីការបង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអាស៊ាន 1992 (1992 Framework Agreement on Enhancing ASEAN Cooperation)។ ចំនុចសំខាន់នៃការដោះស្រាយវិវាទគឺ នីតិវិធីចាប់បង្ខំ ដូចជា អន្តរការី ការផ្សះផ្សា និង ការនាសម្រុះសម្រួល។

- នៅឆ្នាំ2007 ធម្មនុញ្ញអាស៊ានត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលបានផ្តល់បុគ្គលភាព-គតិយុត្តិដល់អាស៊ាន។ យន្តការនៃការដោះស្រាយវិវាទចែងក្នុងជំពូក៨។ យន្តការនេះរួមមាន អន្តរការ ការផ្សះផ្សា ការនាំសម្រុះសម្រួល រួមជួញការ។ វិធីសាស្ត្រនៃដោះស្រាយវិវាទ អាចខុសគ្នាពីករណីមួយទៅករណីមួយ អាស្រ័យលើលទ្ធភាពប្រកួតប្រជែង រឺ ករណីជាក់លាក់ណាមួយ។
- នៅមានពិធីការមួយទៀតអំពីការដោះស្រាយវិវាទ ដែលបានលើកឡើងដោយក្រុមអ្នកជំនាញការជាន់ខ្ពស់របស់អាស៊ាន (High Level Experts Group) ហើយពិធីការនោះត្រូវបានចុះហត្ថលេខាដោយរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសរបស់ប្រទេសអាស៊ាននៅថ្ងៃទី 08 ខែមេសា ឆ្នាំ2010 នៅទីក្រុងហាណូយ។

ការត្រៀមខ្លួនរបស់កម្ពុជាសំរាប់ចូលរួមសហគមន៍និសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន 2015

- ធ្វើម្នីអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង AEC កម្ពុជាគួរតែអភិវឌ្ឍន៍នូវគំរោងលក្ខណៈ ដែលគោរពលើកិច្ចព្រមព្រៀងសំរាប់ធ្វើជាឧបករណ៍វាយតម្លៃលើខ្លួនឯង។
- មានការចរចារមួយចំនួនដែលត្រូវបំពេញ ដូចជា៖
  - ពន្ធគយ និង ច្រកចេញចូលតែមួយរបស់អាស៊ាន (ASEAN Single Window - ASW)
  - ការអភិវឌ្ឍន៍គេហដ្ឋានចរាចរណ៍សម្រាប់លើកកម្ពស់ជញ្ជូន
  - ស្តង់ដារ និង ភាពស្របគ្នា
  - SPS និង ស្តង់ដារអាហារ
  - ថាមពល សន្តិសុខ (Energy security)
  - លំហូរនៃការប្រើប្រាស់សេវាកម្មដោយសេរី៖ សេវាវិជ្ជាជីវៈប្រកបដោយគុណភាព
  - លំហូរទុនដោយសេរី

- សិទ្ធិលើកម្មសិទ្ធិបញ្ញា
- ការវិនិយោគបរទេសដោយផ្ទាល់
- ការយល់ដឹងពីការតាក់តែងច្បាប់ការងារ និង ការអនុវត្តរបស់អាស៊ាន
- បញ្ហា និង កំហិតនៃការអភិវឌ្ឍន៍សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិបញ្ញានៅកម្ពុជា
- ចំណុចខាងក្រោមជាចំណុចដែលមានសារប្រយោជន៍សំរាប់បញ្ហាទាំងនោះ៖
  - នរណា - ជាភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលណាមួយទទួលខុសត្រូវលើផ្នែកនៃសំនួរ?
  - អ្វី - តើពួកគេត្រូវប្តូរការអនុវត្តន៍បច្ចុប្បន្នអ្វីខ្លះ ដើម្បីទទួលបានការយល់ព្រមពេញលេញ?
  - ហេតុអ្វី - ភ្នាក់ងារត្រូវតែផ្លាស់ប្តូរ? តើមានការយល់ព្រមផ្សេងពីនេះដែររឺទេ?
  - ដូចម្តេច - ពួកគេគួរតែធ្វើការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងដូចម្តេច ដើម្បីអាចធ្វើ និងសម្របសម្រួលបាន?

ចំណុចដែលតំរូវការក្នុងការកសាងសមត្ថភាព

- ដើម្បីបង្រួមចន្លោះនៃការអភិវឌ្ឍន៍ឆ្ពោះទៅកាន់ AEC 2015 គឺមានអនុសាសន៍ ២សរាប់កម្ពុជា ៖
  - អនុសាសន៍សំរាប់វិស័យសារណៈ ៖ កម្ពុជាគួរតែសកម្មក្នុងការរៀបចំលើគំនិតផ្តួចផ្តើមសមាហរកម្មអាស៊ាន (Initiative for ASEAN Integration - IAI) ដើម្បីធានានូវការខ្វះចន្លោះក្នុង វិស័យសេដ្ឋកិច្ច និង សកម្មភាពសំខាន់ៗ សរាប់សមាហរណកម្ម។
  - អនុសាសន៍សំរាប់វិស័យឯកជន៖ អាស៊ានគួរកំពុងអភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រដើម្បីផ្សារភ្ជាប់ និង លើកកម្ពស់នូវការរីកចម្រើនសហគ្រាសខ្នាតតូច-មធ្យម (Small and Medium-sized Enterprises - SMEs) ។ ដូច្នោះ SMEs អាចដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងការចូលរួម AEC សរាប់កម្ពុជា។

- សកម្មភាពជាក់លាក់លើការកសាងសមត្ថភាពមានដូចជា ពន្ធគយ ការជំរុញការវិនិយោគ ការដឹកជញ្ជូន ស្តង់ដារ និង ភាពស្របគ្នា SPS លំហូរទុនដោយសេរី ផ្តល់បត្រ ទ្រទ្រង់សេវា ពាណិជ្ជកម្មអេឡិចត្រូនិច និង សហព័ន្ធកម្មជាមួយគំនិតផ្តួចផ្តើមសមាហរណកម្ម GMS។
- ការអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពជំនាញរបស់មេធាវី និង មន្ត្រីរាជការជាន់ខ្ពស់ ពិតជា មានសារៈសំខាន់សម្រាប់កម្ពុជា។ ចំនុចដែលជាតម្រូវការក្នុងការកសាងសមត្ថភាព គឺចាំបាច់លើច្បាប់អន្តរជាតិ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

- ការអភិវឌ្ឍន៍នៃAEC គឺនៅដំណាក់កាលដំបូង និង កំពុងតែវិវត្តន៍។ នៅពេលបច្ចុប្បន្ន ការប្រឈមមុខដែលសំខាន់គឺ សេវាកម្មហិរញ្ញវត្ថុ ការវិនិយោគ និង សេរីភាវូបនីយកម្មលើដើមទុនទុំផ្សារ និង ការធ្វើឲមានប្រសិទ្ធភាព ការតាមដាន និង យន្តការដោះស្រាយទំនាស់។
- នៅកម្ពុជា កម្ពុជាបានបន្តអះអាងក្នុងនូវចំណុចដូចខាងក្រោម ៖
  - តំលៃនៃសមាជិកភាពអាស៊ាន និង របៀបវារៈសំរាប់អនាគតសហគមន៍
  - ចំពោះកំរិតថ្នាក់ដឹកនាំ ចក្ខុវិស័យ និង គោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល បានកំរិតយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់លើកតំលៃកម្ពុជាដែលជាសមាជិកអាស៊ាន និង ការរៀបចំសមាគមនៅក្នុងតំបន់។
  - ចំពោះកំរិតថ្នាក់នយោបាយ និង ស្ថាប័នដែលតែងតាំង កម្ពុជាបានពឹងផ្អែកលើរបៀបវារៈរបស់អាស៊ានសំរាប់ចូល ក៏នៃទម្រង់លើកទី២ តាមរយៈការបង្កើនវិនិយោគលើការអភិវឌ្ឍន៍ដោយទិដ្ឋភាពទន់ (“soft” aspects of development) ។

- ដើម្បីសុំរេចបានសហគមន៍អាស៊ាន ក៏ម្តងជាត្រូវតែចូលរួមចំណែកដោយបួន
ការពង្រឹងលើនីតិវិធី និង បង្កើនប្រព័ន្ធយុត្តាធិការនិងគេហដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ។
ជាងនេះទៅទៀត ក៏ម្តងជាត្រូវតែអនុម័តច្បាប់ និង បទបញ្ជាផ្សេងៗដើម្បីគាំទ្រ
អោយបានទានពេលវេលា។
- ការអនុវត្ត AEC គឺនូវមានបញ្ហាប្រឈមជាពិសេសការសង្ខេបមតិលើ
កិច្ចព្រមព្រៀង AEC ។ ដូច្នោះ វាជាបញ្ហាមួយដែលកម្ពុជាបន្តទាក់ទងនឹងវិស័យ
ឯកជន ដើម្បីពង្រឹងខ្លួនឯង និង ធ្វើឲ្យមានការគាំទ្រ យ៉ាងខ្លាំងពីស្ថាប័នផ្សេងៗ
ដើម្បីឲ្យមានភាពប្រសើរឡើងនូវម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និង ការសម្របសម្រួល
គោលនយោបាយ។